

Fajt Balázs – Bereczky Klára

Budapesti Gazdasági Egyetem
Pénzügyi és Számviteli Kar
Pénzügyi és Gazdálkodási Szaknyelvek Tanszék

Blended learning az angol nyelvoktatásban: egy tankönyv online tananyagának bemutatása

<https://doi.org/10.48040/PL.2021.4>

A blended learning egyre növekvő népszerűségét annak köszönheti, hogy egyre szélesebb nyelvtanulói kör számára válik hozzáférhetővé és a hagyományos tanulási környezetbe csatornázza be az online oktatási anyagokat és magát az online oktatási formát. A szakirodalom változó képet mutat arról, hogy pontosan mit értünk blended learning alatt és mitől lesz egy kurzus blended learning típusú kurzus. Egyrészt bizonyos értelemben már azt is blended learningnek nevezhetjük, ha a hagyományos osztálytermi feladatokat online feladatokkal egészítjük ki, vagy ha a nyelvi kurzus egy része online anyagokon keresztül, míg a másik része a hagyományos oktatási keretek között zajlik. A tanulmány célja, hogy bemutasson egy blended learning kurzust, különös tekintettel a kurzus során használt tankönyvre és a hozzá tartozó online tananyagokra. A tanulmány elején röviden definiáljuk a blended learning fogalmát és megvilágítjuk a hozzá kapcsolódó elméleti hátteret, majd pedig bemutatjuk egy blended learning nyelvi kurzus online anyagait.

Kulcsszavak: blended learning, COVID-19, üzleti angol, online tananyag, tananyag-ismertetés

Bevezetés

2020 márciusában a COVID-19 okozta digitális átállás a felsőoktatásban új kihívások elé állította a hallgatókat és az oktatókat egyaránt. Ahhoz, hogy oktatóként alkalmazkodni tudjunk a szinte egyik hétről a másikra kialakult új helyzethez, szükségessé vált új módszerek és tananyagok kidolgozása és bevezetése. A kezdeti, „próba-félév” után, a 2020/2021-es tanév őszi félévében már a 2020-as tavaszi félév tapasztalatai alapján valamivel könnyebben sikerült az átállás, mert kicsit több időnk volt az esetlegesen várható újbóli digitális átállásra történő felkészülésre. A 2020-as őszi félévet a BGE Pénzügyi és Számviteli Karán már az ún. „hibrid” oktatási formában kezdtük, azaz a félév elején jelenléti oktatással kezdtünk és hangsúlyoztuk is a hallgatóinknak, hogy a jelenléti oktatás előnyt élvez az online oktatással szemben. Eközben pedig arra is felkészültünk, hogy ha a vírushelyzet miatt ismét digitális oktatásra kell váltanunk, akkor minél több tananyagunk és módszerünk legyen, amelyeket azonnal alkalmazni tudunk az oktatásban.

Abból a célból, hogy feltérképezzük a pillanatnyilag hozzáférhető online tananyagokat, először megvizsgáltuk, hogy jelenleg milyen részben vagy teljesen online oktatási anyagok érhetőek el és ezeket milyen módon lehet beszerezni. Ezután megvizsgáltuk, hogy az elérhető tananyagok milyen módon integrálhatóak a tanóráinkba.

A jelen tanulmány célja, hogy beszámoljon az online oktatás során használható tananyagok hozzáférhetőségéről; továbbá célja az is, hogy bemutassa egy online hozzáférhető tankönyvcsalád, az *In company* digitális tananyagait. A tanulmány elején röviden bemutatjuk a digitális oktatáshoz kapcsolódó ún. *blended learning* oktatási módszer elméleti háttérét, majd bemutatjuk, hogy a jelenlegi vírushelyzetben milyen digitális tananyagokhoz lehet hozzáférni, ezután pedig részletesen bemutatjuk az *In company* tankönyvcsalád és azon belül is az *In company 3.0* című tankönyv digitális tananyagait.

Elméleti háttér

Ahogy arról már a bevezetőben is írtunk, 2020 márciusában a COVID-19 világvárvány következtében Magyarországon mind a közoktatási, mind pedig a felsőoktatási intézmények digitális oktatási formára váltottak. Az intézmények a kialakult helyzetre megoldásként a *blended learning* oktatási formát alkalmazták, hiszen az egész országra kiterjedő karantén miatt többé már nem volt lehetőség arra, hogy osztálytermi kereteken belül jelenléti oktatás folyjon. A digitális oktatás és a *blended learning* mellett szól az, hogy a korábbi *blended learning*gel kapcsolatos kutatások is arra a következtetésre jutottak, hogy a digitális tartalmak és oktatási módszerek osztálytermi alkalmazása nagymértékben támogathatja a tanulási folyamatot (Woltering et al., 2009; Donnelly, 2010; Nguyen, 2015; Jesus et al., 2017). 2020 szeptemberében a COVID-19 második hullámára készülve az oktatást a legtöbb felsőoktatási intézményben jelenléti formában, vagy hibrid, azaz tulajdonképpen *blended learning* munkaformában kezdték meg.

Oliver és Trigwell (2005) a *blended learning*et tág fogalomként értelmezi és ebben az érvelésben *blended learning*ről beszélnek minden olyan esetben, ahol van legalább két dolog, amelyet ötvözhetünk (pl. hagyományos osztálytermi és online oktatás). Ubell (2017) ezzel szemben már egy szűkebb értelmezési keretbe helyezi a fogalmat, és olyan oktatási formaként határozza meg azt, amelyben az online, digitális oktatás ötvöződik a személyes tantermi oktatási formával. Bánkeszi és Szepesi (2018: n.o.) szerint a *blended learning* „*egyesíti a hagyományos oktatás és a távoktatás elemeit: az oktatás egy része személyes jelenléttel, kontaktórák keretben zajlik*

szinkron módon, másik része e-tananyagokkal támogatott aszinkron tudásátadás”.

A szakirodalomban a *blended learning* több taxonómiája is ismeretes. Watson (2008) értelmezésében a *blended learning* oktatási formát egy képzeletbeli kontinuumon helyezi el, amelyen a *blended learning* különböző típusai jelennek meg annak tükrében, hogy milyen arányú az online és a tantermi oktatás. Watson (2008) ez alapján az alábbi hét modellt említi meg:

- 1) teljesen online tananyag, mindenfajta oktatás online történik és nincsen osztálytermi óra;
- 2) teljesen online tananyag, van lehetséges személyes konzultációra az oktatóval, de ez nem kötelező;
- 3) többnyire vagy teljes egészében online tananyag, de előre megadott időpontokban rendszeres osztálytermi oktatás is folyik;
- 4) többnyire vagy teljes egészében online tananyag, de a diákok az oktató nélkül naponta találkoznak egymással egy osztályteremben;
- 5) teljes mértékben osztálytermi oktatás zajlik, amelybe az oktató integrálja az online oktatási anyagokat az osztálytermi oktatásba is, így a tanulás nemcsak az osztályteremben zajlik, hanem a diákok az osztálytermen kívül, a tanórán túl is foglalkoznak a tananyaggal;
- 6) teljes mértékben osztálytermi oktatás történik, amelybe az oktató integrálja az online oktatási anyagokat, de a tanulóktól nem vár állandó online jelenlétet;
- 7) teljes mértékben osztálytermi oktatás történik, amelyet az oktató csak elvétele (vagy akár soha sem) egészít ki valamilyen online tananyaggal.

Staker és Horn (2012) nagyon hasonlóan kategorizálja a *blended learninget*. Taxonómiájuk négy modellt különböztet meg:

- 1) A rotációs (*rotation*) modellben a digitális és online oktatási formát integrálják a hagyományos osztálytermi tanórákba. A modell onnan kapta a nevét, hogy a tanulók rendszeresen váltanak a különböző oktatási módok között, így egyszer osztálytermi oktatást kapnak, máskor pedig online formában tanítják őket.
- 2) A rugalmas (*flex*) modellben a tananyagokat és a feladatokat a tanulók online, digitális formában kapják meg, és azokat önállóan saját időbeosztással dolgozzák fel. Az oktató végig jelen van fizikailag is és facilitatori szerepben segíti a tanulási folyamatot.
- 3) A *self-blend* modellben a rugalmas modellhez hasonlóan a tanulók online, digitális formában kapják meg a tananyagokat, de ők maguk

- önállóan választhatják ki az elvégzendő feladatokat és az oktató itt is facilitátori szerepben végig fizikailag is jelen van a tanulási folyamatban.
- 4) A gazdagított virtuális modellben (*enriched-virtual model*) az oktatás jelentős része virtuális, azaz online térben zajlik, amelyet előre megszabott időközönként jelenléti oktatással is kiegészítenek. A személyes találkozók történhetnek akár heti rendszerességgel is, de előfordulhat az is, hogy a tanár és a diákok csupán a kurzus elején és a kurzus végén találkoznak személyesen.

Nehézségek a blended learning oktatási formában

2020 márciusában a digitális oktatásra történt hirtelen váltás mind az oktatók, mind pedig a hallgatók számára megterhelő volt. Ezeket a nehézségeket a szakirodalom részletesen tárgyalja. Az oktatók számára több okból is nehézséget jelenthet a digitális oktatásra történő átállás. Egyik ilyen nehézség a megszokott osztálytermi módszerek online, digitális térbe való transzformálása (Ubell, 2017). További problémát jelenthetnek még a tananyagokhoz kapcsolódó szerzői jogok is, hiszen a tankönyvek és tananyagok jellemzően az osztálytermi oktatási formára íródtak, így azok digitális oktatásban történő felhasználása egyáltalán nem, vagy csak nagyon nehézkesen megoldható. A szakirodalom problémaként említi meg a tanár-diák közti interakciók alacsony számát is (DeLacey – Leonard, 2002), amellyel kapcsolatban a korábbi kutatások megállapították, hogy minél több interakció zajlik a tanár és a diákok között, annál nagyobb eséllyel lesz sikeres maga a tanulási folyamat is (Garrison – Cleveland – Innes, 2004; Rovai – Jordan, 2004).

Digitális átállás az online oktatásra

A 2020-as őszi félévtől kezdődően a Budapesti Gazdasági Egyetemen ugyan jelenléti formában kezdtük meg a tanévet, de folyamatosan készültünk arra, hogy egy esetleges digitális oktatási formára történő átállás esetén milyen módon tudjuk az idegennyelv-oktatást a leghatékonyabban biztosítani. A 2020. november közepén bekövetkezett átállás után a Pénzügyi és Számviteli Karon az idegennyelv-oktatás valósidejű online kontaktórák megtartásával valósult meg. Ez tulajdonképpen felfogható a watsoni (2008) taxonómia első modelljeként, amelyben a kurzus teljes egészében online tananyagokból áll, az oktatás online történik és nincs osztálytermi óra, hiszen erre egyébként sem lenne lehetőség. Staker és Horn (2012) felosztásában ez az oktatási forma többé-kevésbé megfelel a gazdagított virtuális modellnek azzal a

különbséggel, hogy ebben az esetben az osztálytermi órák egy virtuális osztályteremben Microsoft Teamsben zajlottak.

A kutatás módszerei

A sürgető digitális átálláshoz a fejlesztésre rendelkezésre álló idő rövidsége miatt kézenfekvőnek tűnt megvizsgálni, hogy elérhető-e a kereskedelmi forgalomban olyan üzleti nyelvet tanító tananyag, amely nagyobb változtatás nélkül azonnali felhasználást tesz lehetővé az üzleti angol nyelvórákon. Ebből a célból a haladó és felsőfokú általános és üzleti angol nyelvkönyvekről nem reprezentatív felmérést készítettünk. A felmérés célja olyan tananyag vagy tananyagok keresése volt, amelyek megfelelnek az alábbi elvárásoknak:

- online tanítási környezetben;
- minden résztvevő számára szinkronban követhető;
- tartalmilag megfelel az egyetemen az üzleti angol tanításhoz;
- megfelelő felhasználói élményt nyújtó tananyag;
- a tanulók aszinkron egyéni munkájának követése megvalósítható;
- a tanár által javításra fordított idő és tananyagfejlesztési igény minimalizálása;
- korszerű tananyag (tartalom, formátum).

A felmérés során a „piackutatás” után kiválasztott tananyagot elemeztük, majd a tankönyvelemzés után a választott tananyagot egy üzleti angolt tanuló csoportban (N=5) 2020 márciusában kipróbáltuk. Silverman (2005) iránymutatásai alapján a kutatásban résztvevő csoportot oktató nyelvtanár, aki a jelen tanulmány egyik szerzője, rendszeresen feljegyzéseket készített saját tapasztalatairól, amelyeket a kurzus végeztével összegzett, így a jelen tanulmányban a tankönyvelemzés mellett a tananyaggal kapcsolatos tanári tapasztalatokra is kitérünk. Emellett a kurzus végén visszajelzést kértünk a kutatásban résztvevő hallgatóktól is, így a begyűjtött beszámolók alapján képet adunk a hallgatói visszajelzésekről is.

A tanulmány további részében bemutatjuk az *In company* 3.0 nyelvkönyv digitális tananyagait, és beszámolunk az ehhez kapcsolódó nyelvtanári tapasztalatainkról, valamint a hallgatói visszajelzésekről is.

Elektronikus tananyagok hozzáférhetősége a piacon

A felmérés eredményeként azt találtuk, hogy kevés nem papír alapú tananyag érhető el. Ráadásul nem minden tankönyvsorozathoz tartozik felsőfokú szint. Emellett minden kiadó másképp nevezi az elektronikus elemeket (például *e-*

book, online workbook, digital skillsbook stb.). Az elérhető tananyagok között meglehetősen nehéz eligazodni, mivel az interneten kevés és nem egyértelmű információ található az egyes kiadványokról, a könyvesboltokban keveset tudnak az idegen nyelvű termékekről, így a kiadóhoz ugyan átírányítanak, de onnan csak hetek után érkezik válasz az érdeklődésre.

Az elérhető tananyagok közül nagyrészt csak a munkafüzet elektronikus (pl. az *In company, New Total English* esetében), és összességében kevés új kiadású tananyag érhető el kereskedelmi forgalomban. Egy-két kiadvány esetében létezik elektronikus tankönyv, ilyen például a *Market Leader*. Ennek a tantervi verziója DVD-formátumú, ami nagyon költséges, ugyanakkor online tanításra csak képernyőmegosztással alkalmas, a tanulók önállóan nem férnek hozzá a tananyaghoz. A legalkalmasabbnak a *Navigate* sorozat tananyaga tűnt, amelyhez e-book formátumú tankönyv tartozik (ugyanakkor a tananyagcsomagok leírása nem egyértelmű). Ez a kiadvány azonban a felmérés időpontjában könyvesboltokban gyakorlatilag nem volt elérhető, csak a kiadótól volt lehetséges megrendelni (és fizetni is csak angol fontban lehetett).

Az *In Company 3.0* nyelvkönyv jellemzői: oktatói tapasztalatok

A felmérés alapján a fenti elvárásoknak, ha nem is teljes mértékben, de leginkább az *In Company 3.0* tankönyv felelt meg. A sorozat felsőfokú szintű tankönyvet nem tartalmaz, így az elvárásokhoz legközelebb álló haladó (upper-intermediate) szintű tananyagot próbáltuk ki. A könyv számos jó tulajdonságát fedeztük fel, melyek megkönnyítik a tananyag *blended-learning* formában történő felhasználását. A tanulói példányhoz csak a tankönyvet kell megvenni, ehhez jár egy kód, amivel a tanuló beléphet az interneten az online munkafüzetbe. További pozitív eleme a kurzusnak, hogy a tanárnak csak a tanári könyvet kell megvenni, benne van a kód, amivel beléphet a tanári felületre, létrehozza az osztályt, a kódot megadja a tanulónak, aki a kód birtokában tud belépni az elektronikus munkafüzet felületre, feltéve, hogy nem merülnek fel technikai nehézségek.

A belépés ugyanakkor csak azután történhet meg sikeresen, miután a tanár létrehozta az elektronikus osztálytermet. A tanári és tanulói tevékenységeket tehát össze kell hangolni, ami nem feltétlenül biztosítható, így ez elbizonytalaníthatja a feleket. Ugyanis előfordult olyan eset, hogy a könyv kipróbálásakor a tanuló az elektronikus osztályterem létrehozása előtt próbált belépni a munkafüzetbe, a rendszertől hibajelzést kapott, így a nyelvi kurzus rögtön kudarcélménnyel kezdődött számára.

A tanári felületről összességében elmondható, hogy felhasználóbarát, noha a sok linket tartalmazó oldal feltérképezése jelentős időráfordítást kíván.

Emellett az oktató számára minden elérhető és nyomon követhető, amit a tanulói a felületen látnak és elvégeznek, tehát az online munkafüzet feladatai kitöltés előtti állapotban, tanulónként nyomon követhetőek; beleértve az egyes tanulók tevékenységeit, azt, hogy ki hányszor kísérelte meg megoldani az egyes feladatokat, milyen sikerrel, valamint, hogy melyik megoldást jelölte helyesnek, melyiket választotta a lehetőségek közül, illetve mit írt be megoldásnak. További pozitívum, hogy a tanár előre beállíthatja a tanulói megoldáskísérletek engedélyezett számát, illetve azt, hogy a kitöltés után a tanuló kapjon-e azonnali visszajelzést az elvárt helyes válaszokról. Különböző diagram formátumú összesített statisztikai adatok segítik a tanulók haladásának nyomon követését osztály-, illetve egyéni szinten. A tankönyv applikáció formában is letölthető, ami megkönnyíti a felhasználást és a tanári felkészülést egyaránt. Online óra esetén a tankönyv elektronikus felületéről közvetlenül kattintással indíthatók a hanganyagok. A kipróbálás során a tanulók ezt az internetes kapcsolaton keresztül hallották is, de feltételezhető, hogy az audio-hatás eszközfüggő.

Kevés hátrányos tényezőt azonosítottunk a kipróbálás során. Az online munkafüzetbe a tanári oldalról nem mindig lehet belépni, túl sok adat érhető el a munkafüzet felületén, így csak sok lépegetés után tudja a tanár elérni az egyes tanulói eredményeket. Eleinte pozitívumnak tűnt, hogy nem szükséges külön tanári könyvet beszerezni, de időközben kiderült, hogy ez nem feltétlenül előny: a tanórák során azt tapasztaltuk, hogy a tanári kézikönyv és az online tankönyv együttes használata nehézkes, továbbra is hiányzik a nyomtatott könyv. Egyszerűbb lenne az elektronikus felületen felugró ablakok formájában elérni a tanári kézikönyv adott feladathoz kapcsolódó tartalmait. További problémát jelent, hogy a jelenlegi formában nem garantálható, hogy ugyanazt a felületet látja a tanuló is, mint a tanár. Megtörténhet, hogy a technikai hiányosságok miatt a tanulónak távoktatás esetén a videó és hanganyagot egyedül kell meghallgatnia, így nem garantált a megfelelő feladatvégzés. Nem tudjuk ellenőrizni, hogy a tanuló valóban meghallgatta-e a hanganyagot, hányszor hallgatta meg, olvasta-e közben a hanganyag írott szövegét, elvégezte-e a feladatokat, valamint az sem derül ki, hogy milyen nehézségei voltak a feladat elvégzése közben. A tanári kézikönyv használata összességében is nehézkes, a korábbi verziók használata könnyebb volt, hasonló megoldást célszerű lenne alkalmazni saját fejlesztés esetén.

Tanulói tapasztalatok

Az *In Company 3.0* tankönyvvel kapcsolatban visszajelzést kértünk a vizsgálatban résztvevő tanulóktól, akik jellemzően pozitív tapasztalatokról

számoltak be. Az online feladatokat és a tananyagokat korszerűnek érezték. Az online munkafüzetet az okostelefonjukról használták, így könnyen hozzáférhettek bárhol, ki tudták használni a holtidőket is (pl. várakozás, utazás közben). A tanulók szintén pozitívan értékelték, hogy az online munkafüzetben többször is megoldhatják ugyanazt a feladatot, annak eredménye később visszakereshető, kérdéseket tehettek fel a megoldások helyességét illetően.

Nehézséget okozott számukra ugyanakkor, hogy a tankönyv nem érhető el digitális formában, így (mivel azt nem szívesen vitték magukkal), néha lemaradtak. További negatívumként ítélték meg azt is, hogy az egyes hanganyagokat le kellett tölteniük ahhoz, hogy meghallgassák azokat, ami további plusz időbefektetést igényelt, illetve szintén lemaradást eredményezett más tanulókhoz képest. Többen is beszámoltak továbbá a munkafüzet online felületére történő kezdeti belépési nehézségről.

Összefoglalás

A felmérés nem talált módosítások nélkül, egy az egyben bevethető tananyagot, a vizsgált *In Company 3.0* is csak kiegészítésként használható az üzleti angolórakon. A tankönyv az üzleti készségek fejlesztésére fókuszál, de a munkatapasztalattal nem rendelkező tanulók számára szükséges gazdasági fogalmak hiányoznak belőle, így ezen hiányosságok pótlása az oktatóra hárul. A tananyag online munkafüzete korszerű formátumúnak mondható, a tankönyv viszont továbbra is papíralapú, így elmondható, hogy a tankönyvcsalád nem teljes mértékben felel meg a digitális oktatás által támasztott követelményeknek. Az összetett oktatói felület ellenére alapvetően jól követhető a tanuló egyéni haladása, és a digitális felület által biztosított lehetőségek lecsökkentik a tanár által javításra fordítandó időt, valamint lehetővé teszik a hallgatók eredményeinek rögzítését, későbbi visszakeresését. Ugyanakkor a formátum későbbi tankönyv- és tananyagfejlesztés alapjául szolgálhat.

Hivatkozások

- Bánkeszi, K. – Szepesi, J. (2018): Módszertan és eszköztár elektronikus oktatási környezetben. *Könyvtári Figyelő*. 2018/3. 377-390
- DeLacey, B. J. – Leonard, D. A. (2002): Case study on technology and distance in education at the Harvard Business School. *Educational Technology and Society*. 5/2. 13-28
- Donnelly, R. (2010): Harmonizing technology with interaction in blended problem-based learning. *Computers and Education*. 54/2. 350-359. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2009.08.012>

- Garrison, D. R. – Cleveland-Innes, M. (2004): Critical factors in student satisfaction and success: Facilitating student role adjustment in online communities of inquiry. In: Bourne, R. J. – Moore, J. C. (eds.) (2004): *Elements of quality online education: Into the mainstream*. The Sloan: Needham
- Jesus, A. – Gomes, M. J. – Cruz, A. (2017): Blended versus face-to-face: Comparing student performance in a therapeutics class. *The Institution of Engineering and Technology*. 11/3. 135-140. <https://doi.org/10.1049/iet-sen.2016.0190>
- Nguyen, T. (2015): The effectiveness of online learning: Beyond no significant difference and future horizons. *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*. 11/2. 309-319
- Oliver, M. – Trigwell, K. (2005): Can ‘blended learning’ be redeemed? *E-learning and Digital Media*. 2/1. 17-26. DOI: <https://doi.org/10.2304/elea.2005.2.1.17>
- Rovai, A. P. – Jordan, H. M. (2004): Blended learning and sense of community: A comparative analysis with traditional and fully online graduate courses. *International Review of Research in Open and Distance Learning*. 5/2. 1-13. DOI: <https://doi.org/10.19173/irrodl.v5i2.192>
- Silverman, D. (2005): *Doing Qualitative Research (2nd edition)*. London: Sage
- Staker, H. – Horn, M. B. (2012): *Classifying K–12 blended learning*. Mountain View, CA: Innosight Institute. Utolsó letöltés: 2020. november 14. <http://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf>
- Ubell, R. (2017): Why faculty still don’t want to teach online. *Online Research Consortium Blog*. Utolsó letöltés: 2020. november 14. <https://onlinelearningconsortium.org/faculty-still-dont-want-teach-online/>
- Watson, J. (2008): *Blended learning: The convergence of online and face-to-face education. Promising Practices in Online Learning*. North American Council for Online Learning.
- Woltering, V. – Herrler, A. – Spitzer, K. – Spreckelsen, C. (2009): Blended-learning positively affects students’ satisfaction and the role of the tutor in the problem-based learning process: Results of a mixed-method evaluation. *Advances in Health Sciences Education*. 14/5. 725-738. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10459-009-9154-6>